Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie - - o potencjale natury w instytucji kultury

Piotr Szpanowski
Zastępca Dyrektora
Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Rezydencja wilanowska jako rezydencja króla - miłośnika natury

Król Jan III w otoczeniu rodziny (Wil. 1123) – fot. z archiwum Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Muzeum Pałac w Wilanowie pomnik konny Jana Sobieskiego 1. 08. 2005 fot. a. indyk

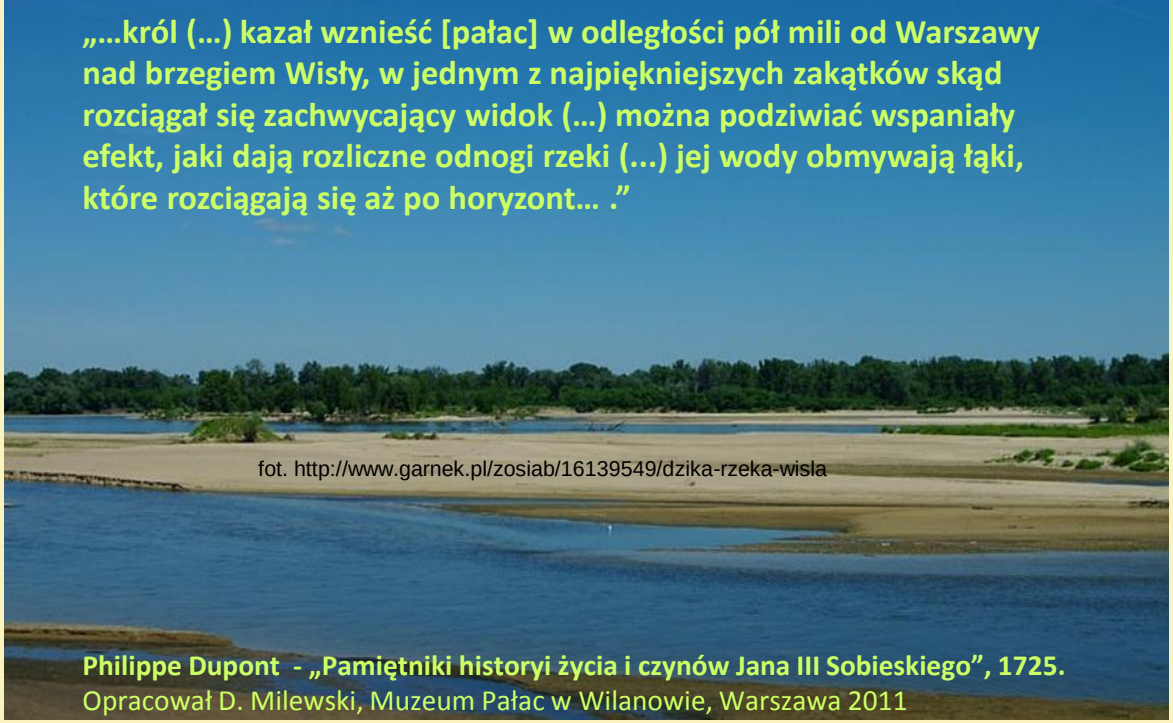

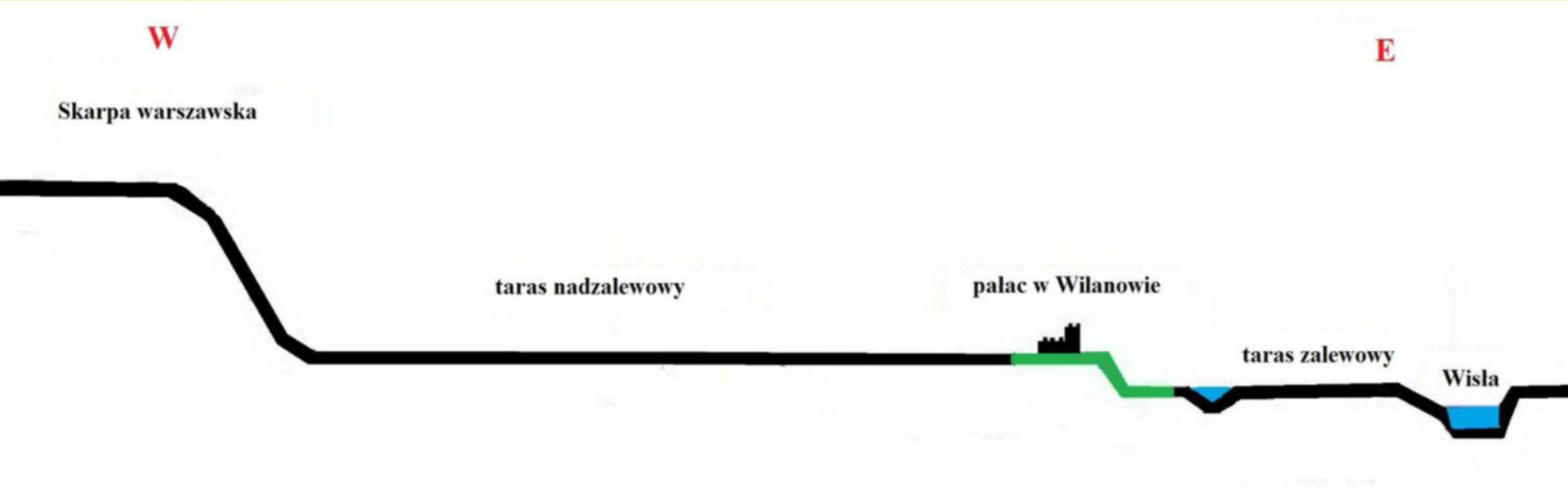

Schemat położenia rezydencji wilanowskiej między naturalnymi granicami – skarpą warszawską i Wisłą, opracował P. Szpanowski

Ze zbiorów J. Mieleszko

Sobieski sadzący drzewa w Wilanowie. Kopia obrazu W. Gersona.

Fot. z arch. Muzeum Pałacu Króla Jana w Wilanowie

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie - realizacja strategii *genius loci* w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze

Cz. I - zasoby

Paweł Jaskanis

DyrektorMuzeum Pałacu w Wilanowie

Warszawa, 9 września 2011 r.

Strategia działania Muzeum Pałacu w Wilanowie na lata 2012 - 2020

(….)

Środowisko działania (perspektywa eternalna):

Nakreślone w założeniach strategii genius loci, przyjętych przez Radę Muzeum w dniu 23 listopada 2007 r. (uchwała nr 7).

(….)

6. *Genius loci*

Genius loci dawnej rezydencji wciąż charakteryzuje harmonijne połączenie kultury i natury, zaprogramowane przez króla Jana III. Ten kod kulturowy, ukształtowany zasadniczo w XVII w. i wzbogacany o nowe wątki ideowe, antycypował dzisiejsze zasady zrównoważonego rozwoju cywilizacyjnego, które powinny być naczelnym dezyderatem w kształtowaniu programów Muzeum i jego otoczenia w tej części Warszawy.

(….)

III. GŁÓWNE CELE STRATEGII *GENIUS LOCI* MUZEUM PAŁACU W WILANOWIE

1. Zachowanie i udostępnianie zasobów kulturowych i przyrodniczych na terenie własnym i w sąsiedztwie w formie strategii sektorowych i programów wynikających z *genius loci*.

2. Przygotowanie oferty i infrastruktury muzealno - turystycznej oraz edukacyjnej - docelowo dla ok. 3 mln osób rocznie: na terenie własnym i w najbliższym otoczeniu

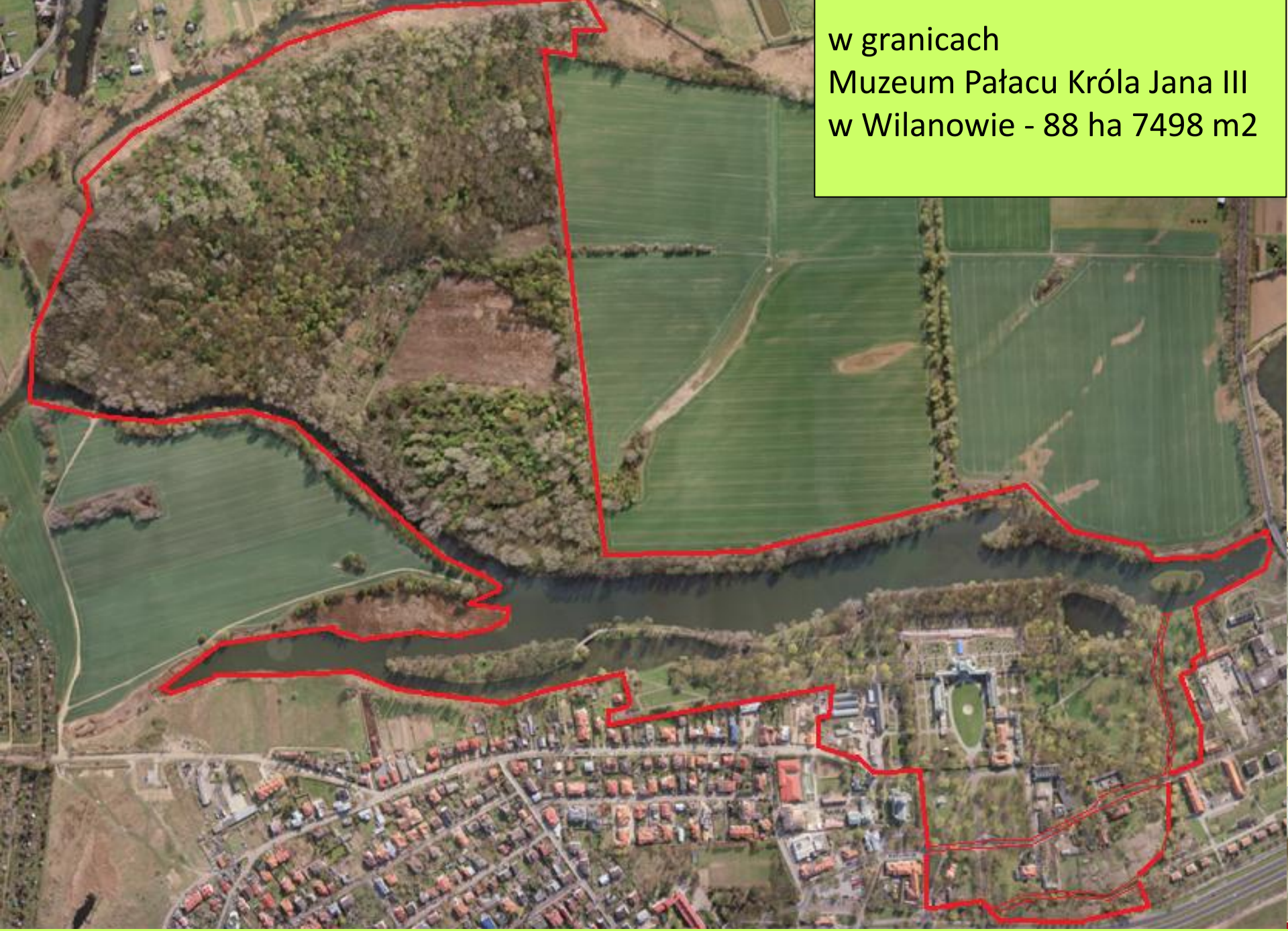

Fot. MGGP Aero Sp. z o.o., Tarnów (wł. Muzeum Pałacu Króla Jana w Wilanowie). Granice muzeum naniósł P. Szpanowski

fot. z archiwum Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Fot. Z. Myczkowski

Zabytki na terenie założenia pałacowo-ogrodowego w Wilanowie

OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW:

1. Pałac Królewski z Łazienką Lubomirskiej (Markoniówką)
2. Kordegarda
3. Oficyna Kuchenna
4. Stajnia pałacowa z wiatą
5. Oranżeria
6. Figarnia z Pseudośredniowieczną Bramą
7. Ujeżdżalnia
8. Wozownia
9. Psiarnia
10. Dom Ogrodnika
11. Dawna Komisaria
12. Dawna Kuźnia
13. Dawna Ślusarnia i Areszt
14. Dawna Karczma (zwana obecnie Domkiem Peldy lub Domkiem Lanciego)
15. Domek Dozorcy
16. Pompownia 43. Most na osi głównej

A - Cmentarzysko wczesnośredniowieczne - stanowisko archeologiczne

Obiekty wpisane do inwntarza muzealiów Muzeum Pałacu w Wilanowie

17. Brama Wjazdowa
18. Studnia
19. Rzeźby figuralne (balustrada, pergola)
20. Mauzoleum Potockich
21. Altana Chińska
22. Most zwany Rzymskim
23. Pomnik Bitwy pod Raszynem
24. Sarkofag ku czci Stanisława Kostki Potockiego
25. Obelisk ku czci braci Stanisława Kostki i Ignacego Potockich
26. Kolumna z Krzyżem Maltańskim
27. Kolumna z Orłem

Obiekty wpisane do gminnej ewidencji

44. Kotłownia gazowa
45. Szenicówka
46. Mur oporowy z balustradą
47. Brama z pergolą
48. Most przy bramie wjazdowej
49. Piwnice przy dawnej ujeżdżalni
50. Pergola w neorenesansowym ogrodzie
51. Grota Sobieskiego
52. Piwnice w parku
53. Oficyna i ogrodzenie przy Domu Peldy

Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdujące się poza granicami wpisanego do rej. zabytków założenia pałacowo-ogrodowego

32. Szpital św. Aleksandra
33. Dom doktora
34. Holendernia
35. Dom Podstarościego
36. Spichlerz I i II
37. Kościół p.w. św. Anny
38. Plebania
39. Dom służby kościelnej i dom rekolekcyjny
40. Jatki i dawna siedziba gminy
41. Kuźnia
42. Dawna karczma

Oprac. Muzeum Pałacu Króla Jana w Wilanowie

Muzeum Pałac w Wilanowie fot. Wojciech Holnicki 13.02.2006 wil1779

Muzeum Pałac w Wilanowie, grudzień 2004 r., fot. W. Holnicki

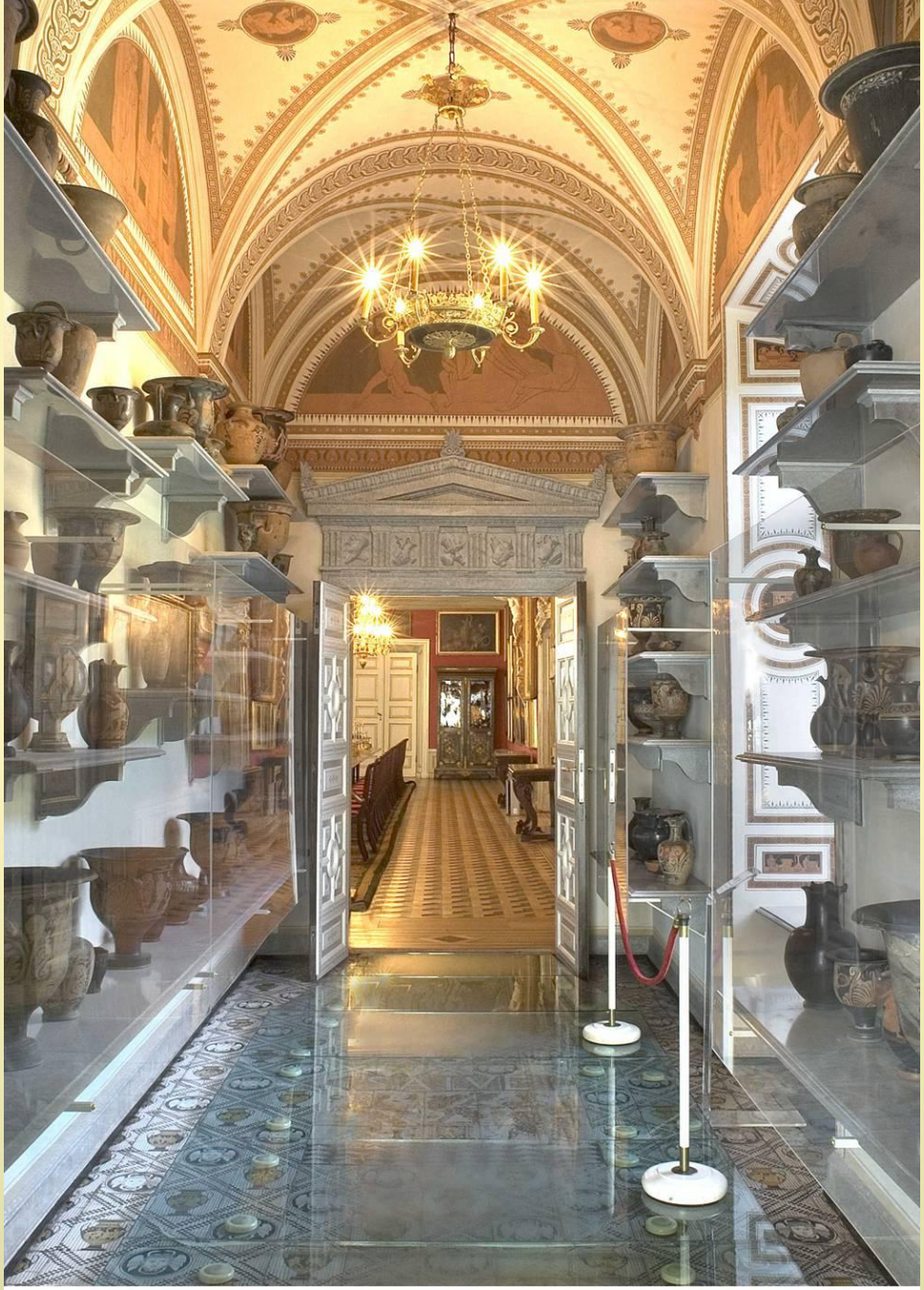

Muzeum Pałac w Wilanowie Gabinet etruski fot.Zbigniew Reszka 2.08.2005

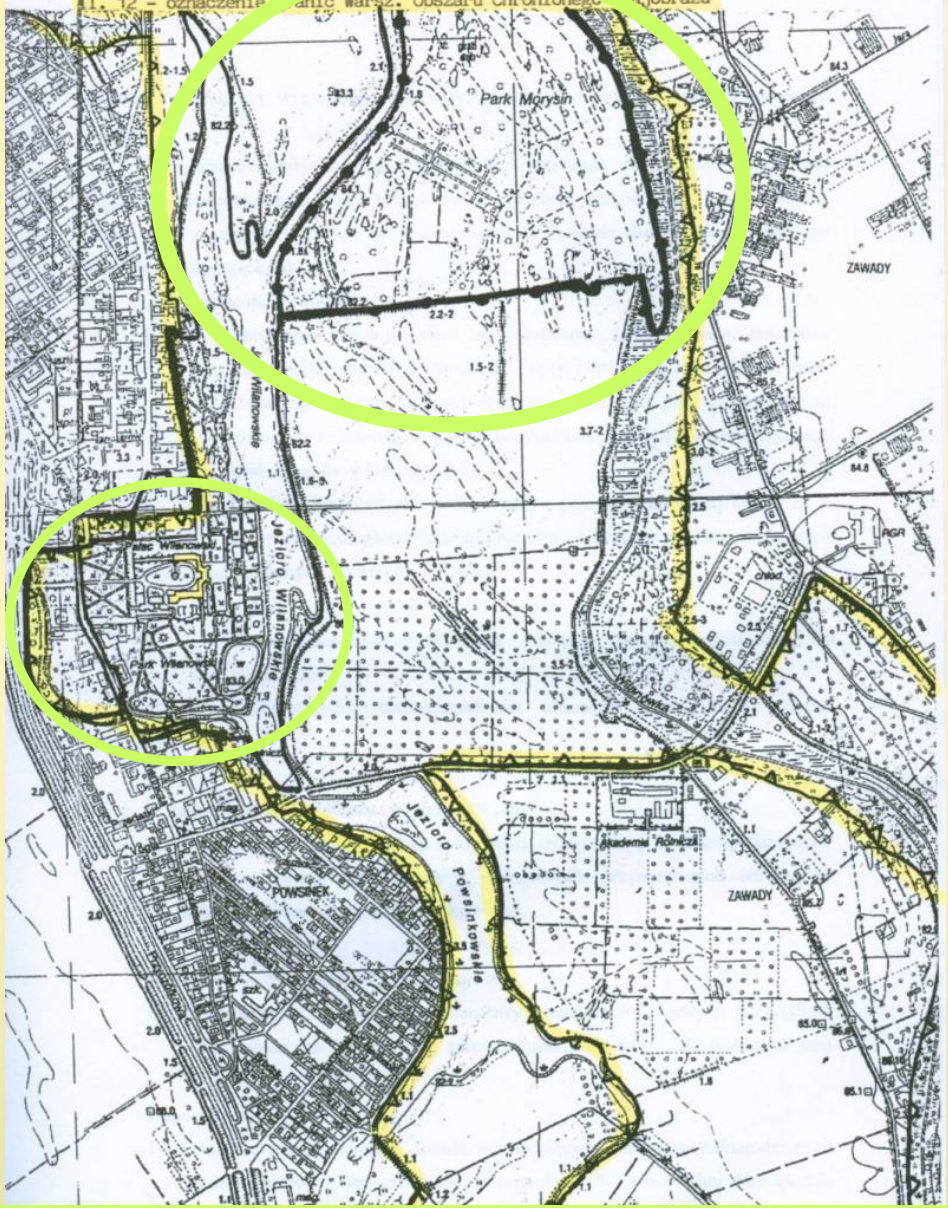

Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu
1997 r.

Muzealne zasoby przyrodnicze:

- park wilanowski (ok. 30 ha)
- park Morysin
  (rezerwat przyrody – ok. 45 ha)

- Jezioro Wilanowskie z Kanałem Sobieskiego (ok. 13 ha),

- 13 tysięcy drzew,
- ponad 40 pomników przyrody:
  29 w parku wilanowskim,
  14 w parku Morysin
  (w tym: lipy, dęby, wiązy, topole, jesiony, graby).

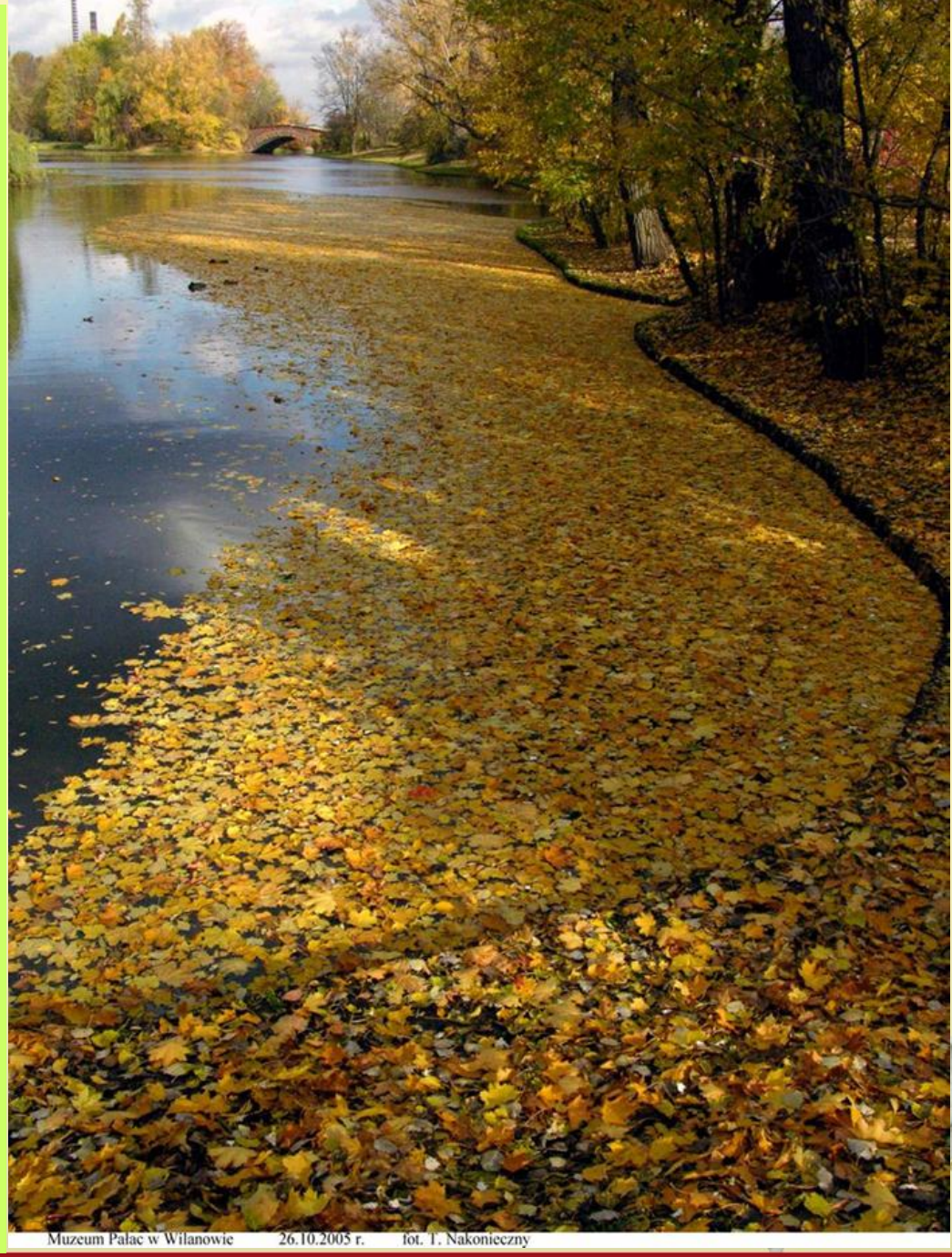

Kręgowce na terenie muzeum:

- 5 gatunków płazów i gadów,
- 92 gatunki ptaków,
- 18 gatunków ssaków w tym 7 gatunków nietoperzy (które obok wydry można uznać za najcenniejszy gatunek),

(na podst. badań w latach 2006-2007 zespołu: T. Gortat, M. Brzeziński, G. Górecki, A. Zaborska, M. Kozakiewicz).

Dr Julia Dobrzańska (pracownik muzeum) w swoich badaniach stwierdziła 26 gatunków ważek.

Fot. J. Dobrzańska

Fot. J. Dobrzańska

Fot. A. Uszkiewicz

14 czerwca 1996 r. - Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wydał zarządzenie o utworzeniu rezerwatu przyrody „Morysin”

fot. M. Wojtczuk, w: http://warszawa.gazeta.pl

17 czerwca 2010 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie wydał zarządzenie nr 14 z r. w sprawie rezerwatu przyrody Morysin, w którym m.in. precyzyjnie określił granice rezerwatu - oprócz parku Morysin w granicach rezerwatu znajdują się: Kanał Sobieskiego i płn. zatoka Jeziora Wilanowskiego wraz z wyspą z Pomnikiem Bitwy Raszyńskiej

Fot. http://www.europeana.eu/portal/record/09404/id_oai_cyfrowe_mnw_art_pl_4702.html

…po narodzinach w 1812 r. Maurycego Potockiego (zwanego „Morysiem), park otrzymał swoją obecną nazwę – „Morysin”

W początku drugiego dziesięciolecia XIX wieku królewski „Lasek na Kępie” zostaje przekształcony przez Potockich w park romantyczny…

https://archive.today/20130504041335/www.pinakoteka.zascianek.pl/Kossak_Jul/Images/Maurycy_Potocki.jpg

Morysin:

Flora:

- **ponad 200 gatunków** drzew, krzewów oraz roślin jednorocznych i wieloletnich, w tym cztery gatunki chronione.

Fauna:

- **29 gatunków ssaków**, w tym 13 gatunków objętych ochroną gatunkową oraz 3 objęte ochroną częściową,
- **79 gatunków chronionych ptaków** (w tym około 60 lęgowych),
- **4 gatunki płazów i 2 gadów** – wszystkie 6 prawnie chronionych.

fot. P. Szpanowski

zabytkowa Gajówka w rezerwacie -
- muzeum sporządziło projekt jej remontu i adaptacji – z myślą przede wszystkim o jej użytkowaniu w celu edukacji ekologicznej - przyszła funkcja jest zgodna z projektem planu ochrony rezerwatu.

fot. P. Szpanowski

2012 r. – Wilanowski Park Kulturowy

fot. http://zabytki.um.warszawa.pl/sites/zabytki.um.warszawa.pl/files/Granice%20WPK.pdf.

fot. L. Wdowiński, AirPhotoFactory s.c. (wł. Muzeum Pałacu Króla Jana w Wilanowie)

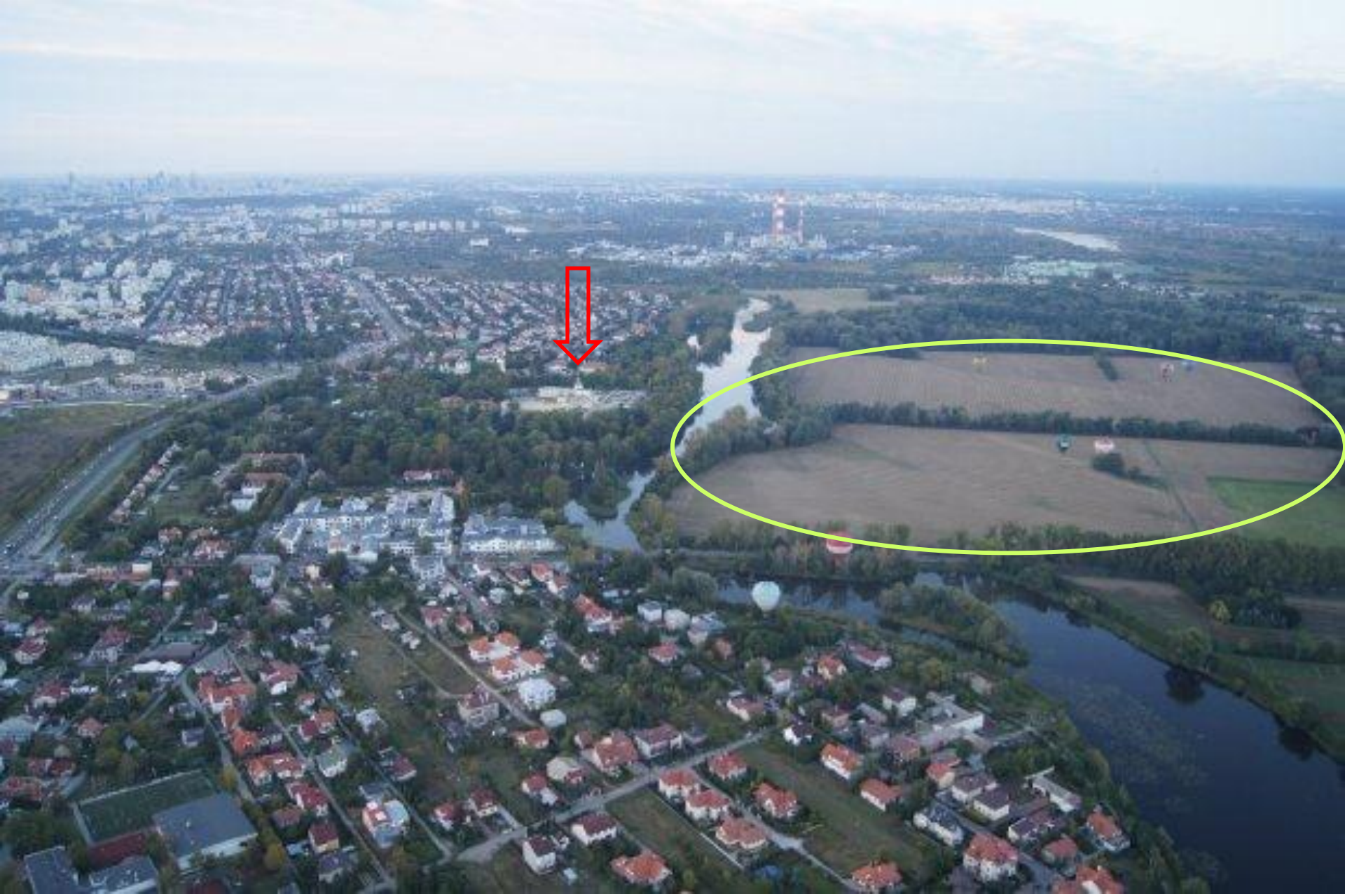

fot. M. Wojtczuk, w: http://warszawa.gazeta.pl

fot. L. Wdowiński, AirPhotoFactory s.c. (wł. Muzeum Pałacu Króla Jana w Wilanowie)

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie - realizacja strategii *genius loci* w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze

Cz. II – edukacja przyrodnicza

Edukacja w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie jest realizowana przez uwrażliwianie jej adresatów na wartości zabytków i przyrody, zgodnie z wilanowskim *genius loci* i zaszczepioną w Wilanowie przez króla Jana III ideą harmonii kultury i natury.

Fot. z arch. Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie

Edukacja przyrodnicza w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie w liczbach:

- 10 linii tematycznych lekcji/zajęć przyrodniczych,
- 9 cykli warsztatów dla rodzin,

- w 2013 r - 214 lekcji i 97 spotkań z udziałem 8 299 osób,
- w I poł. 2014 r. – 187 lekcji i 54 spotkania z udziałem 5 912 osób.

Fot. J. Dobrzańska

palac.pl/kalendarium_wydarzen_przyrodniczych_2014.html

PAŹDZIERNIK

4.10.2014 Wycieczka ornitologiczna z okazji Europejskich Dni Ptaków

4.10.2014 Wilanowski Klub Przyrodniczy (warsztaty rodzinne)

11.10.2014 Kolory jesieni w rezerwacie Morysin

12.10.2014 Beagle – jeden rok z życia drzewa (warsztaty rodzinne, grupa starsza)

18.10.2014 Nadworni Przyrodnicy Króla Jana III (warsztaty rodzinne)

18.10.2014 Badacze przyrody (warsztaty rodzinne)

19.10.2014 Badacze przyrody (warsztaty rodzinne)

19.10.2014 Wycieczka przyrodnicza

LISTOPAD

8.11.2014 Badacze przyrody (warsztaty rodzinne – finałowe spotkanie)

9.11.2014 Badacze przyrody (warsztaty rodzinne – finałowe spotkanie)

16.11.2014 Beagle – jeden rok z życia drzewa (warsztat rodzinne, grupa starsza i finałowe spotkanie grupy młodszej)

16.11.2014 Wycieczka przyrodnicza

22.11.2014 Nadworni Przyrodnicy Króla Jana III (warsztaty rodzinne – finałowe spotkanie)

GRUDZIEŃ

7.12.2014 Zimowe spotkania ornitologiczne

7.12.2014 Cztery pory roku w ogrodach wilanowskich – zima (gra terenowa i warsztaty rodzinne)

13.12.2014 Bezkrwawe łowy w Morysinie

14.12.2014 Beagle – jeden rok z życia drzewa (warsztaty rodzinne, finałowe spotkanie grupy starszej)

14.12.2014 Wycieczka przyrodnicza

21.12.2014 Zimowe spotkania ornitologiczne

Przez cały rok zapraszamy również szkoły na spotkania przyrodnicze odbywające się na terenie

fot. J. Dobrzańska

Fot. M. Walewska

Strona internetowa Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – www.wilanow-palac.pl

palac.pl/edukacja/spotkania_z_przyrodą

Tematy | Twoja wizyta | Historia | Edukacja | O muzeum | Przyroda | Pasaż wiedzy | szukaj... | zaawansowane »

Edukacja > Spotkania z przyrodą

Spotkania z przyrodą

Spotkania z przyrodą dla szkół

- Natura: lekcje 4–6 lat
- Natura: warsztaty 4–6 lat
- Natura: lekcje 7–12 lat
- Natura: warsztaty 7–12 lat
- Natura: lekcje 13–15 lat
- Natura: lekcje 16–18 lat

Spotkania z przyrodą dla dorosłych

- Cytrusowy Klub Adopcyjny
- Historia Mniej Znana – najbliższy spacer 13 września
- Wycieczki przyrodnicze
- Morysin! – nowy program spacerów przyrodniczych

Spotkania z przyrodą dla rodzin

- Badacze Przyrody 2014
- „Pod parasolkami" – otwarte warsztaty parkowe dla dzieci
- Wycieczki przyrodnicze
- Morysin! – nowy program spacerów przyrodniczych
- Nadworni Przyrodnicy Króla Jana III – nowy program dla dzieci 5–7 lat
- Beagle 2014 – jeden rok z życia drzewa
- Wilanowski Klub Przyrodniczy – nowe warsztaty dla rodzin

Kalendarium wydarzeń przyrodniczych

Muzeum Pałacu w Wilanowie zaprasza na zajęcia przyrodnicze zaplanowane na wszystkie pory roku! Zobacz, jakie atrakcje przyrodnicze czekają na Ciebie w najbliższym czasie. Możesz też zaplanować swoją zieloną wyprawę w nieco późniejszym terminie.

czytaj całość »

Zainspiruj się

- Wiewiórka z rafii
- Kolorowe włóczki...
- Aromatyczne woreczki
- Na łowy z królem Janem III
- Magnetyczna ćma
- Pudełko osobliwości

Działo się

- Badacze Przyrody - fotograficzne relacje
- Zimowe Spotkania Ornitologiczne - relacje fotograficzne
- Przedszkolaki na wycieczce ogrodowej - fotorelacja
- Wilanowski Klub Przyrodniczy - fotorelacje
- Beagle 2011–2013 – relacje fotograficzne
- Kalendarium wydarzeń przyrodniczych 2013
- Cztery pory roku w ogrodach wilanowskich - relacje fotograficzne

Strona internetowa Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – www.wilanow-palac.pl

www.wilanow-palac.pl/historia/park_i_otoczenie

OFERTA WYNAJMU

E-SKLEP

Tematy

Twoja wizyta | Historia | Edukacja | O muzeum | Przyroda | Pasaż wiedzy

szukaj...

zaawansowane »

Historia > Park i otoczenie

Park i otoczenie

W czasach Jana III równolegle do budowy wilanowskiego pałacu trwało zakładanie pięknych ogrodów, folwarku wraz z budynkami gospodarczymi oraz zwierzyńca. Naturalne walory przyrodnicze miejsca odpowiadały zresztą wymogom kształtowania barokowych założeń ogrodowych. Tarasowy układ terenu oraz obecność zbiorników wodnych pozwalały na uzyskanie ciekawych perspektyw widokowych i powiązanie ogrodu z otaczającym krajobrazem. Od początku władania Wilanowem przez króla Jana III ogrody przy rezydencji królewskiej były otaczane szczególną ...

czytaj całość »

Projekt edukacji społecznej

Blog - Wieści z parku

Opowieści o przyrodzie

Morysin

Projekty przyrodnicze

- Przewodnik multimedialny Muzeum Pałacu w Wilanowie
- Projekt „Edukacja społeczna w konflikcie urbanizacyjno-ekologicznym na terenie Muzeum Pałacu w Wilanowie"
- Morysin! – nowy program spacerów przyrodniczych

Galerie zdjęć i multimedia

- Natura i kultura
- Jesień w ogrodach wilanowskich
- Wiosna w ogrodach wilanowskich
- Lato w ogrodach wilanowskich
- Galeria ogrodowa
- Warsztaty fotografii przyrodniczej „Wzory natury" – galeria powarsztatowa
- Morysin – galeria zdjęć
- Cztery pory roku w parku wilanowskim
- Zima w ogrodach wilanowskich

Spotkania z przyrodą

Wilanowska przyroda to fascynujący mikrokosmos, który aż prosi się o odkrycie! Muzeum Pałacu w Wilanowie zaprasza miłośników przyrody w każdym wieku, aby niezależnie od pory roku przyłączyli się do przygotowanych specjalnie dla nich zajęć, będących świetną okazją do badania i poznawania świata natury! Do zobaczenia w wilanowskich ogrodach!

czytaj całość »

Strona internetowa Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – www.wilanow-palac.pl

www.wilanow-palac.pl/file/multimedia/10_natura_i_kultura/index.html

Natura i kultura

różnorodność królewskich ogrodów w Wilanowie

QUIZ

HISTORIA OGRODÓW

TERMINY SPECJALISTYCZNE

OGRODY WILANOWSKIE

duserwis

copyright @ Muzeum Pałac w

ordpress.com/2014/04/28/1539/

« Galeria ogrodowa – kwiecień

Wokół herbaty, kawy i czekolady »

Puszczyk wilanowski

Published 28/04/2014 Uncategorized Leave a Comment

Czytelnicy „Wieści z parku" pamiętają zapewne wilanowskiego puszczyka, który niegdyś miał swoją dziuplę w boskietach za pałacem. Aktualnie puszczyk przeprowadził się i oznaki jego bytowania częściej można zobaczyć na przedpolu muzealnym. W niedzielny poranek okazało się, że to nie jeden puszczyk, lecz para! Do tego puszczykowa rodzina powiększyła się. Pracownicy Działu Ogrodowego wykonujący prace porządkowe na przedpolu uratowali małego puszczyka przed atakiem wron. Puszczyk najwyraźniej próbował swoich sił w lotach, ale jak na razie bezskutecznie i wylądował na ziemi. To częste u sów, że wcześnie wychodzą z dziupli – nim jeszcze potrafią latać. Puszczyk został złapany i ukryty w bezpiecznym miejscu, w krzewie z dala od oczu ludzi i wron, ale nieopodal rodzinnej dziupli, tak by rodzice mogli dalej się nim opiekować.

Nasz puszczyk może mieć rodzeństwo. Jeśli zobaczą Państwo jakiegoś sowiego podlota w parku wilanowskim, bardzo prosimy poinformować straż pałacową.

W razie spotkania z młodą, nieopierzoną sową prosimy pamiętać, że w takiej

fot. J. Dobrzańska

„Celem projektu jest przekazanie społeczeństwu wiedzy na temat różnorodności biologicznej ekosystemu w granicach historycznej rezydencji wilanowskiej i budowanie poczucia wspólnej odpowiedzialności społecznej za zachowanie biologicznej, ekologicznej i ekonomicznej wartości tego unikalnego obszaru…”

Strona internetowa Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – www.wilanow-palac.pl

Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego PL02 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów” MF EOG 2009-2014
Kierownik projektu – dr Agnieszka Laudy

Fragment tekstu broszury dot. projektu „Edukacja społeczna w konflikcie urbanizacyjno-ekologicznym na terenie Muzeum Pałacu w Wilanowie”

Rejestrujemy aktualny stan badań wykorzystując platformę bazodanową GIS (Geographic Information System), która umożliwia rejestrację i uzupełnienie wiedzy o zinwentaryzowanych już zasobach przyrodniczych i historycznych muzeum. Wyniki badań zostaną przedstawione w postaci map zasobów i map tematycznych. Geobaza wraz z wynikami analiz będzie dostępna poprzez serwis WWW muzeum.

Przygotowujemy 3 nowe ścieżki edukacyjne z ułatwieniami dla osób niewidomych i słabowidzących, organizujemy też spotkania ze specjalistami, 20 lekcji wyjazdowych w szkołach, program „Lato w mieście” oraz program przyrodniczy na terenie ogrodów wilanowskich „Pod parasolkami”.

Odtwarzamy na podstawie danych historycznych barć leśną oraz ul, organizujemy pokazy na temat tradycyjnego pszczelarstwa, w tym dziania barci. Odtwarzamy również historyczny ogród „pożytkowo-fruktyfikujący” w postaci kwater, inspektów i szkółki oraz ogród różany z roślinami uprawianymi przed 200–300 laty.

W ramach istniejącego już w muzeum systemu informacyjnego opartego o technologię fotokodów opracowujemy nowe treści (punkty w przestrzeni parku) dotyczące problematyki bioróżnorodności, prezentujące wyniki badań realizowanych w ramach projektu. Nowa aplikacja mobilna (dla iOS, Android, WindowsPhone) w dwóch wersjach językowych (polski i angielski), pracująca w systemie rozszerzonej rzeczywistości (Augmented Reality) pozwoli na prezentację wyników badań w formie interaktywnego spaceru po terenie wilanowskiego parku. Użytkownicy będą mieli możliwość obserwacji zjawisk przyrodniczych niewidocznych na co dzień i oceny przekształceń środowiska w cyklu rocznym.

fot. J. Dobrzańska

drzewa Sobieskiego
NA ODSIECZ
dębom, lipom i innym drzewom

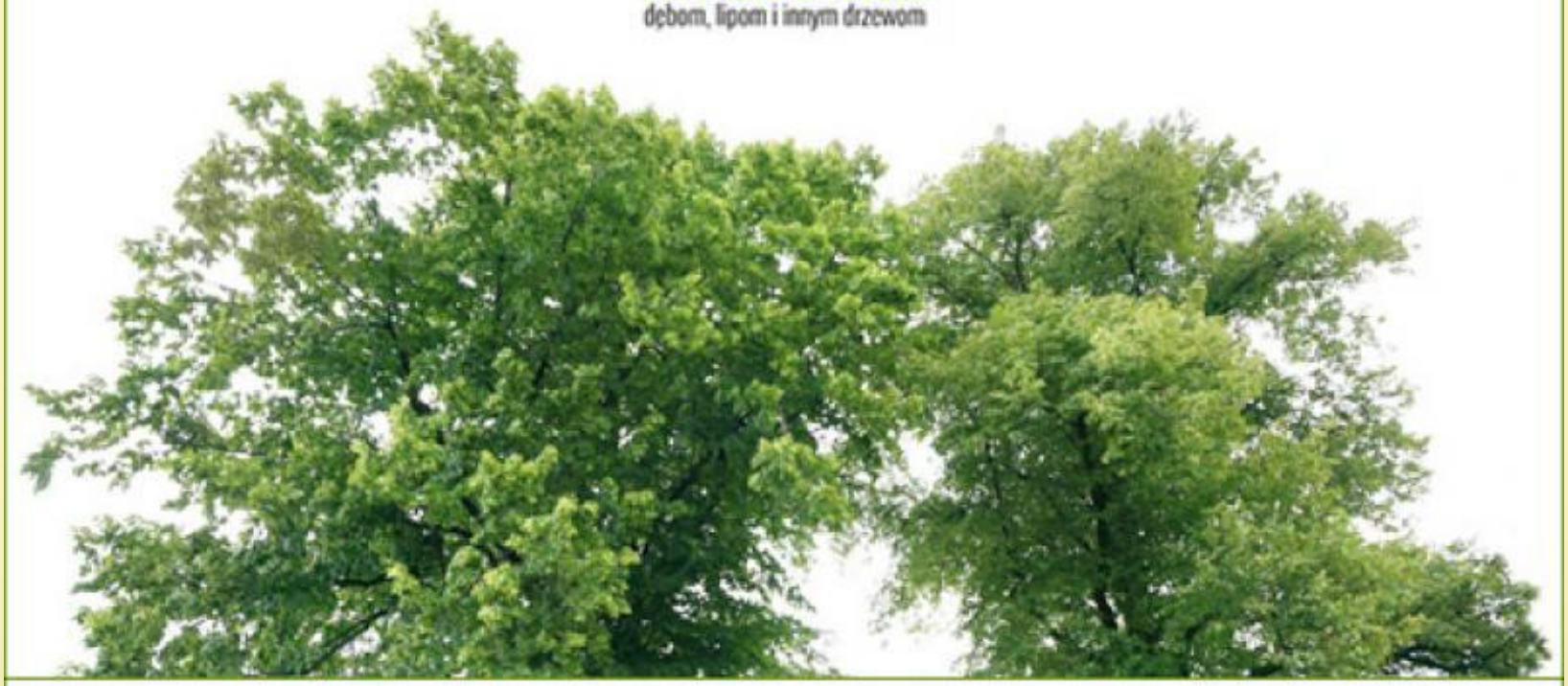

„drzewa Sobieskiego. Na odsiecz dębom, lipom i innym drzewom"
- wspólna akcja Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie
i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

330. rocznica zwycięstwa króla Jana III Sobieskiego w bitwie pod Wiedniem stała się okazją
do odszukania „drzew Sobieskiego", które sadzili Polacy by uczcić Wiktorię Wiedeńską.
Tradycję tę zapoczątkował sam król Jan III Sobieski, sadząc w 1683 r. przed klasztorem Franciszkanów w Gliwicach dwie lipy.

źródło: http://www.nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Aktualnosci/news.php?ID=1890

Strona internetowa Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie – www.wilanow-palac.pl

ww.wilanow-palac.pl/sobiesciana

SOBIESCIANA

Muzeum Pałacu Króla Jana

szukaj

indeks atrybutów »

Szukaj po słowach

Szukaj po atrybutach

wyszukiwanie zaawansowane »

[x]

[+] ☑ obiekt przyrodniczy

Miłość i bliscy (2)
Wojna i pokój (5)
Sobieski i Muzy (7)
Legenda Jana III (27)

Obrazy – Rzeźby – Rysunki – Grafiki – Militaria – Przedmioty użytkowe – Monety – Medale

Architektura – Pomniki w przestrzeni publicznej – Nagrobki – Tablice pamiątkowe – Obiekty im. Jana III Sobieski

Druki – Rękopisy

Zdarzenia

oś czasu | mapa | lista

Aleja lipowa w Rzucewie *(Obiekt im. Jana III Sobieskiego)*
Rzucewo – Polska

Aleja biegnie od Rzucewa do Osłonina, a jej wiek sięga II poł. XVIII w. Jak głosi legenda do ...

Aleja lipowa w Starochęcinach *(Obiekt im. Jana III Sobieskiego)*
Starochęciny – Polska

Aleja lipowa według tradycji wysadzona została 300-letnimi lipami na cześć powracającego spod Wiednia k
„Do bramy ...

Aleja Sobieskiego w Brniu *(Obiekt im. Jana III Sobieskiego)*
Breń – Polska

Wstecz Dalej http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?openedTab=nid_tab&openedTabSelection=0

geoserwis mapy

GENERALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA

Lipy Sobieskiego

Trzy drzewa zasadzone na pamiątkę obozowiska oddziału Jana III Sobieskiego. Drzewa rosną na małej górce w Koszęcinie. Drzewa otaczają murowaną kapliczkę, do której prowadzą schody.

więcej: www.gdos.gov.pl

fot. z Geoserwisu GDOŚ

20 km
10 mi

Obszary chronione | Podział administracyjny | Nazwy geograficzne

wprowadź nazwę lub kod obszaru... Szukaj

http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?openedTab=nid_tab&openedTabSelection=0

Dziękuję za uwagę!

www.wilanow-palac.pl

fot. J. Dobrzańska